

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nyolcadik tanács)

2024. január 18.*

„Előzetes döntéshozatal – Mezőgazdaság – Közös agrárpolitika (KAP) – Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) – Vidékfejlesztési támogatási intézkedések – 1974/2006/EK rendelet – Bérleti vagy haszonbérleti szerződés – Települési önkormányzati hatóság és a támogatás kedvezményezettje között létrejött bérleti szerződés – Öt évre szóló kötelezettségvállalások – A bérleti szerződés jogszabály-módosítást követő megszüntetése – A felvett támogatás egy részének vagy egészének visszatérítésére vonatkozó kötelezettség – A kötelezettségvállalásoknak a mezőgazdasági üzemek új helyzetéhez való hozzáigazításának lehetetlensége – A »*vis maior*« és a »rendkívüli körülmények« fogalma – A »mezőgazdasági üzem kisajátításának« fogalma”

A C-656/22. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Varhoven administrativen sad (legfelsőbb közigazgatási bíróság, Bulgária) a Bírósághoz 2022. október 19-én érkezett, 2022. szeptember 28-i határozatával terjesztett elő

az **Askos Properties EOOD**

és

a **Zamestnik izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie”**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nyolcadik tanács),

tagjai: M. Safjan, tanácselnökként eljárva, N. Jääskinen és M. Gavalec (előadó) bírák,

főtanácsnok: G. Pitruzzella,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett írásbeli észrevételeket:

– a Zamestnik izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie” képviselőjében Y. Kancheva,

* Az eljárás nyelve: bolgár.

– az Európai Bizottság képviselőjében G. Koleva és A. Sauka, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a közös agrárpolitika finanszírozásáról, irányításáról és monitoringjáról és a 352/78/EGK, a 165/94/EK, a 2799/98/EK, a 814/2000/EK, az 1290/2005/EK és a 485/2008/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2013. december 17-i 1306/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2013. L 347., 549. o.) 2. cikke (2) bekezdése f) pontjának, valamint az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról és az 1698/2005/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2013. december 17-i 1305/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2013. L 347., 487. o.; helyesbítés: HL 2016. L 130., 1. o.) 47. cikke (3) bekezdésének értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet a bolgár jog szerinti Askos Properties EOOD társaság és a Zamestnik Izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie” (az országos mezőgazdasági alap ügyvezetőigazgató-helyettese, Bulgária) között az említett társaság által a 2007–2013-as időszakra vonatkozó vidékfejlesztési program 211. intézkedése címén kapott támogatás 50%-ának visszatérítését előíró határozat tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

Az 1698/2005/EK rendelet

- 3 Az 1305/2013 rendelet hatályon kívül helyezte az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló, 2005. szeptember 20-i 1698/2005/EK tanácsi rendeletet (HL 2005. L 277., 1. o.). Az 1305/2013 rendelet 88. cikke értelmében azonban az 1698/2005 rendeletet továbbra is alkalmazni kellett az Európai Bizottság által e rendelet alapján 2014. január 1-je előtt jóváhagyott programok alapján végrehajtott műveletekre.
- 4 Az 1698/2005 rendelet „Intézkedések” című 36. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Az e szakasz szerinti támogatás a következőkre vonatkozik:

- a) a mezőgazdasági földterületek fenntartható használatát célzó intézkedések az alábbiak révén:
 - i. a hegyvidéki mezőgazdasági termelőknek a természeti hátrány miatt nyújtott kifizetések;
 - ii. a hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések;

[...]

[...]

- 5 E rendelet „Természeti hátrány miatt nyújtott kifizetések a hegyvidéki területeken és kifizetések egyéb hátrányos helyzetű területeken” című 37. cikke a következőket írta elő:

„(1) A 36. cikk a) pontjának i. és ii. alpontjában előírt kifizetéseket évente, a mezőgazdasági üzemek szerkezetére vonatkozó összeírásban felhasznált jellemzők meghatározásáról, mezőgazdasági termékjegyzékről, meghatározások alóli kivételekről, valamint régiókról és körzetekről szóló, 1999. november 24-i 2000/115/EK bizottsági határozat [(HL 2000. L 38., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 28. kötet, 241. o.)] szerinti hasznosított mezőgazdasági terület [...] után hektáronként kell nyújtani.

A kifizetéseknek ellentételezniük kell a mezőgazdasági termelők azon többletköltségeit és elmaradt jövedelmét, amelyek összefüggnek az érintett területen folytatott mezőgazdasági termelés terén meglévő hátránnyal.

(2) A kifizetésekben olyan mezőgazdasági termelők részesülnek, akik vállalják, hogy az első kifizetés után legalább öt évig folytatják gazdálkodási tevékenységüket az 50. cikk (2) és (3) bekezdése alapján kijelölt területeken.

[...]

Az 1974/2006 rendelet

- 6 Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1305/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet kiegészítéséről, valamint átmeneti rendelkezések bevezetéséről szóló, 2014. március 11-i 807/2014/EU felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet (HL 2014. L 227., 1. o.) hatályon kívül helyezte a 2007. április 20-i 434/2007/EK bizottsági rendelettel (HL 2007. L 104., 8. o.) módosított, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005/EK tanácsi rendelet részletes alkalmazási szabályainak megállapításáról szóló, 2006. december 15-i 1974/2006/EK bizottsági rendeletet (HL 2006. L 368., 15. o.; helyesbítés: HL 2007. L 252., 7. o.; a továbbiakban: 1974/2006 rendelet). Mindazonáltal a 807/2014 felhatalmazáson alapuló rendelet 19. cikke értelmében az 1974/2006 rendeletet továbbra is alkalmazni kellett a Bizottság által az 1698/2005 rendelet értelmében 2014. január 1-je előtt jóváhagyott programok keretében végrehajtott műveletekre.

- 7 Az 1974/2006 rendelet (37) preambulumbekkezdése a következőket mondta ki:

„Közös szabályokat kell megállapítani több intézkedés vonatkozásában, különösen a következők tekintetében: az integrált műveletek végrehajtása, beruházási intézkedések, mezőgazdasági üzem átadása egy olyan időszak során, amelyre vonatkozóan a segítségnyújtás feltételeként kötelezettségvállalást tettek, a gazdaság területének növelése és a *vis maior* vagy a kivételes körülmények különféle kategóriáinak meghatározása.”

- 8 E rendelet részét képezte a „Vidékfejlesztési intézkedések” című III. fejezet, amelynek „Több intézkedésre vonatkozó közös rendelkezések” című 2. szakasza tartalmazta a 42–47. cikkét.

9 Az említett rendelet 45. cikkének (4) bekezdése értelmében:

„Arra az esetre, ha egy adott támogatás feltételét képező kötelezettségvállalás teljesítésének időtartama alatt a kedvezményezett megnöveli a mezőgazdasági üzem területét, a tagállamok rendelkezhetnek arról, hogy a (2) bekezdésnek megfelelően a kötelezettségvállalást az időtartamának hátralévő részében a hozzáadott területre is kiterjesszék, és arról, hogy a (3) bekezdésnek megfelelően az eredeti kötelezettségvállalás helyébe új lépjen. Amennyiben ez a kiigazítás nem lehetséges, a kötelezettségvállalás megszűnik, és a kötelezettségvállalás érvényességének időtartamára nem követelhető visszatérítés.”

10 Az 1974/2006 rendelet 47. cikke a következőképpen szól:

„(1) A tagállamok különösen a *vis maior* vagy kivételes körülmények következő kategóriáit ismerhetik el és azokat követően az alábbi esetekben tekinthetnek el a kedvezményezett által kapott támogatás részleges vagy teljes visszatérítésétől:

- a) a kedvezményezett halála;
- b) a kedvezményezett hosszú távú munkaképtelensége;
- c) a mezőgazdasági üzem jelentős részének kisajátítása, amennyiben ez a kötelezettségvállalás időpontjában nem volt előre látható;
- d) a mezőgazdasági üzem földterületét nagymértékben sújtó súlyos természeti csapás;
- e) a mezőgazdasági üzem részét képező, állattartásra szolgáló építmények véletlen megsemmisülése;
- f) a gazdálkodó állatállományának egy részét vagy teljes egészét sújtó járványos megbetegedés.

(2) A *vis maior* eseteiről vagy a kivételes körülményekről a kedvezményezett vagy meghatalmazottja – attól a naptól számított 10 munkanapon belül, amikor a kedvezményezett vagy meghatalmazottja számára lehetővé válik – írásban értesíti a hatáskörrel rendelkező hatóságot és az értesítéshez csatolja az adott hatóság számára kielégítő megfelelő bizonyítékokat.”

Az 1305/2013 rendelet

11 Az 1305/2013 rendelet (36) preambulumbekkezdése következőképpen rendelkezik:

„Egyes, e rendelet hatálya alá tartozó területalapú intézkedések esetében a kedvezményezetteknek legalább ötéves időtartamra szóló kötelezettségeket kell vállalniuk. Ez alatt az időtartam alatt változások következhetnek be akár a gazdaság, akár a kedvezményezett helyzetében. Ezért szabályokat kell megállapítani az ilyen esetekben követendő eljárásra vonatkozóan.”

12 E rendeletnek „A területalapú kifizetésekre vonatkozó szabályok” című 47. cikke a (3) és (4) bekezdésében a következőket írja elő:

„(3) Amennyiben a mezőgazdasági üzem vagy annak egy részének újraparcellázása, illetve a mezőgazdasági üzemre vagy annak egy részére vonatkozó állami birtokrendezési intézkedések vagy az illetékes hatóságok által jóváhagyott birtokrendezési intézkedések következtében a

kedvezményezett a továbbiakban már nem tudja teljesíteni az általa vállalt kötelezettségeket, a tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a kötelezettségvállalásokat a mezőgazdasági üzem új helyzetéhez lehessen igazítani. Ha ez a kiigazítás lehetetlennek bizonyul, a kötelezettségvállalás érvényét veszti, és a kötelezettségvállalás érvényességének időtartama tekintetében nem követelhető visszatérítés.

(4) A kapott támogatást *vis maior*, valamint az 1306/2013/EU rendelet 2. cikkében említett kivételes körülmények fennállása esetén nem kell visszafizetni.”

Az 1306/2013 rendelet

- 13 Az 1306/2013 rendelet (5) preambulumbekszövege a következőket mondja ki:

„A tagállami gyakorlatok közötti összhangnak és a *vis maiorra* vonatkozó záradék tagállamok általi összehangolt alkalmazásának a biztosítása érdekében ebben a rendeletben adott esetben mentességeket kell meghatározni *vis maior* és rendkívüli körülmények fennállásának esetére, és meg kell állapítani a *vis maior* és a rendkívüli körülmények azon lehetséges eseteinek nem kimerítő jegyzékét, amelyeket az illetékes nemzeti hatóságoknak el kell ismerniük. Az említett hatóságoknak eseti alapon döntéseket kell hozniuk a *vis maiorra* vagy a rendkívüli körülményekre vonatkozóan, megfelelő bizonyítékok alapján, és a *vis maior* fogalmának az uniós mezőgazdasági jogszabályokkal, többek között a Bíróság ítélezési gyakorlatával összhangban történő alkalmazásával.”

- 14 E rendeletnek „A rendeletben használt fogalmak” című 2. cikke a (2) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„A [közös agrárpolitika (KAP)] finanszírozása, irányítása és monitoringja alkalmazásában a »*vis maior*« és a »rendkívüli körülmények« elismerése különösen az alábbi esetekben lehetséges:

- a) a kedvezményezett halála;
- b) a kedvezményezett tartós munkaképtelensége;
- c) a mezőgazdasági üzemet lényegesen sújtó, súlyos természeti csapás;
- d) a gazdaság részét képező, állattartásra szolgáló építmények véletlenszerű megsemmisülése;
- e) a kedvezményezett állat-, illetve növényállományának egy részét vagy egészét érintő járványos állat-, illetve növénybetegség;
- f) a mezőgazdasági üzem egészének vagy jelentős részének kisajátítása, amennyiben ez a kisajátítás a kérelem benyújtásának napján nem volt előrelátható.”

- 15 Az 1306/2013 rendelet 121. cikkének értelmében:

„(1) Ez a rendelet az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* való kihirdetésének napján lép hatályba.

Ez a rendelet 2014. január 1-jétől alkalmazandó.

(2) A következő rendelkezéseket azonban az alábbiak szerint kell alkalmazni:

- a) a 7., 8., 16., 25., 26. és 43. cikket 2013. október 16-tól;
- b) a 18. és 40. cikket a 2013. október 16-tól kezdődően felmerült kiadások esetében;
- c) az 52. cikket 2015. január 1-jétől.”

A bolgár jog

A ZSPZZ

- 16 A zakon za sobstvenostta i polzvaneto na zemedelskite zemi (a mezőgazdasági földterületek tulajdonjogáról és használatáról szóló törvény; 1991. március 1-jei 17. sz. DV., a továbbiakban: ZSPZZ) 37i. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Az állami földalap és a települési ingatlanalap legelőit és rétjeit a 24a. cikk (2) bekezdésének megfelelően a Balgarska agentsia po bezopasnost na hranite [bolgár élelmiszer-biztonsági ügynökség] integrált információs rendszerében nyilvántartott legelő állatokat tartó mezőgazdasági üzemek tulajdonosai vagy használói részére piaci mechanizmus által meghatározott áron bérbe vagy haszonbérbe kell adni. Az állami földalap és a települési ingatlanalap legelői és rétjei olyan személyeknek adhatók bérbe vagy haszonbérbe, akiknek nem áll fenn adótartozása, a nemzeti mezőgazdasági alappal, az állami telekalappal vagy az önkormányzati telekalappal szembeni tartozása, valamint nincsenek a 37c. cikk (3) bekezdésének 2. pontja szerinti, földterülettel kapcsolatos kötelezettségei.

[...]

(4) A legelőt és rétet az adott ingatlanterületen nyilvántartott állatokkal rendelkező jogosultak között fel kell osztani a nyilvántartásba vett legelő állatok száma és típusa alapján, a jogszerűen birtokolt vagy használt legelőktől és rétektől függően, de legfeljebb az elsőtől a hetedik tulajdoni kategóriában számosállategységenként 15 dekárig és/vagy a nyolcadiktól a tizedik tulajdoni kategóriában számosállategységenként 30 dekárig. A hústermelés céljából tartott szarvasmarhák és őshonos (autochton) fajtájú állatokat tartó jogosult személyek állategységenként a hetedik tulajdoni kategóriában állategységenként legfeljebb 20 dekárban, a nyolcadiktól a tizedikig terjedő kategóriában pedig állategységenként legfeljebb 40 dekárban részesülhetnek. Azon jogosultak számára, akik tej- vagy hústermelés céljából szarvasmarhát, illetve juhokat és/vagy kecskéket tartanak, amelyeket az »ökológiai gazdálkodásra való átállásra nyújtott támogatások« alintézkedések és az »ökológiai gazdálkodás fenntartására irányuló támogatások« alintézkedések keretében nyújtott támogatásra hagytak jóvá, tulajdoni kategóriától függetlenül legfeljebb 0,15 számosállategységnyi földterületet osztható ki hektáronként.”

A ZSPZZ módosításáról szóló törvény

- 17 A ZSPZZ módosításáról szóló törvény átmeneti és záró rendelkezéseinek 15. §-a a következőképpen rendelkezik:

„(1) Azok a kedvezményezettek, akik 2015. február 24. előtt az állami mezőgazdasági alap és a települési ingatlanalap legelőire és rétjeire vonatkozó bérleti vagy haszonbérleti szerződést kötöttek, kötelesek a szerződéseket 2016. február 1-jéig összhangba hozni a 37i. cikk (1) és (4) bekezdésében foglalt követelményekkel.

(2) A 2014–2020-as vidékfejlesztési program 11. intézkedésének végrehajtásáról szóló, 2015. február 24-i 4. sz. rendelet 3. cikkének (3) bekezdésében említett terület keretében jóváhagyott kedvezményezettek [...], akik 2015. február 24. előtt az állami terület és a települési ingatlanalap legelőire és rétjeire vonatkozó bérleti vagy haszonbérleti szerződéseket kötöttek, és amelyek valamennyi legelő állatát és legelőjét engedélyezték a támogatásra, kötelesek 2016. február 1-je előtt a szerződéseket összhangba hozni a 37i. cikk (1) bekezdésében foglalt követelményekkel, kategóriától függetlenül figyelembe véve legalább 0,15 állategység hektáronkénti arányát.

(3) Az állami mezőgazdasági alap és az önkormányzati telekalap legelőire és rétjeire vonatkozó, az (1) vagy (2) bekezdésben előírt határidőn belül összhangba nem hozott bérleti vagy haszonbérleti szerződéseket az önkormányzat polgármestere vagy a regionális »mezőgazdasági« igazgatóság igazgatója szünteti meg.”

A 11/2008 rendelet

- 18 A mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter által elfogadott, 2008. április 3-i 11. sz. naredba za usloviata i reda za prilagane na myarka 211 „Plashtania na zemedelski stopani za prirodni ogranchenia v planinskite rayoni” i myarka 212 „Plashtania na zemedelski stopani v rayoni s ogranchenia, razlichni ot planinskite rayoni” ot Programata za razvitie na selskite rayoni za perioda 2007-2013 (a 2007–2013. közötti időszakra vonatkozó vidékfejlesztési program „hátrányos természeti adottságokkal rendelkező hegyvidéki területek mezőgazdasági termelői részére teljesített kifizetések” elnevezésű 211. és „a hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések” elnevezésű 212. intézkedésének végrehajtásának feltételeiről és a végrehajtás részletes szabályainak megállapításáról szóló 11. sz. rendelet; a DV 2008. április 18-i 40. száma; a továbbiakban: 11/2008. sz. rendelet) 1. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„Ez a rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból finanszírozott 2007–2013-as vidékfejlesztési program következő intézkedései végrehajtásának feltételeit és részletes szabályait állapítja meg:

1. »a hegyvidéki mezőgazdasági termelőknek a természeti hátrány miatt nyújtott kifizetések«;
2. »a hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések«.”

- 19 E rendelet 2. cikke szerint azok a mezőgazdasági termelők, akik az e rendelet 1. cikkének (1) bekezdésében említett intézkedések valamelyikére vonatkozóan támogatási kérelmet nyújtottak be, a támogatás teljes időtartama alatt mezőgazdasági tevékenységet folytatnak hegyvidéki területeken vagy hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területeken.

20 Az említett rendelet 4. cikkének (1) bekezdése kimondja:

„[...] A jelen rendelet szerinti támogatást kérelmezők kötelesek:

[...]

(3) az első kompenzációs kifizetést követően évente támogatási kérelmet nyújtanak be, amelyben bejelentik az érintett hátrányos helyzetű területen található földterületeket;

[...]”

21 A 11/2008 rendelet 14. cikke értelmében:

„(1) Az a mezőgazdasági termelő, aki az ötéves kötelezettségvállalási időszak alatt nem nyújt be pénzügyi támogatás iránti kérelmet, kizárt a jelen rendelet szerinti támogatásból, és köteles visszatéríteni az ezen időpontig a hátrányos helyzetű térségek számára nyújtott kompenzációs kifizetések címén kapott összegeket vagy ezen összegek azon évtől függő részét, amelyben megszűntette az intézkedésekben való részvételét, az alábbiak szerint:

1) az első év után 100%;

2) a második év után 75%;

3) a harmadik év után 50%;

4) a negyedik év után 25%.

[...]

(3) Az (1) bekezdésben említett összegeket vissza kell fizettetni az összeg visszafizetésének kötelezettségéről a mezőgazdasági termelő értesítését követően az összeg tényleges visszafizetésének vagy tényleges levonásának időpontjáig számított törvényes kamatokkal együtt.”

22 E rendelet 15. cikke a következőképpen szól:

„(1) *Vis maior* vagy rendkívüli körülmény esetén a 14. cikk nem alkalmazandó, a kötelezettségvállalás megszűnik, és a mezőgazdasági termelőnek nyújtott támogatást nem kell részben vagy egészben visszatéríteni.

(2) A *vis maior* vagy rendkívüli körülmények eseteiről, valamint a vonatkozó bizonyítékokról (az illetékes közigazgatási hatóság által kiállított dokumentumokról) a mezőgazdasági termelő, az általa vagy örökösei által megbízott bármely más személy, attól a naptól számított 10 munkanapon belül, amikor az a mezőgazdasági termelő, a képviselője vagy örököse módjában áll írásban értesíti a Nemzeti Mezőgazdasági Alapot mint kifizető ügynökséget.”

23 A kiegészítő rendelkezések értelmében az említett rendelet alkalmazásában „*vis maior*” vagy „kivételes körülmények”:

„a) a kedvezményezett halála;

- b) a kedvezményezett tartós munkaképtelensége;
 - c) a mezőgazdasági üzem nagy részének kisajátítása, amennyiben ez a kötelezettségvállalás időpontjában nem volt előrelátható;
 - d) jelentős természeti katasztrófa, amely súlyosan károsítja a mezőgazdasági üzem földterületét;
- [...]

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 24 2013 és 2015 között az Askos Properties több pénzügyi támogatás iránti kérelmet nyújtott be a nemzeti mezőgazdasági alaphoz a 2007–2013. évi vidékfejlesztési program 211. intézkedése alapján.
- 25 Ennek keretében kötelezettséget vállalt arra, hogy a 2012-ben két bolgár helyi önkormányzattal kötött ötéves bérleti szerződésekkel bérelt önkormányzati mezőgazdasági földterületeket jó mezőgazdasági és környezeti állapotban tartja, valamint hogy az érintett hátrányos helyzetű területen legalább öt egymást követő éven keresztül mezőgazdasági tevékenységet folytat.
- 26 2013-ban az Askos Properties nem részesült támogatásban. 2014-ben és 2015-ben 15 866 bolgár leva (BGN) (hozzávetőleg 8112 euró), illetve 21 796 bolgár leva (BGN) (hozzávetőleg 11 144 euró) összegben részesült.
- 27 2015-ben módosították a ZSPZZ 37i. cikkének (1) és (4) bekezdését annak érdekében, hogy az állami vagy önkormányzati földalap legelőit és rétjeit kizárólag a növényevő állatokat tartó mezőgazdasági üzemek tulajdonosai vagy használói számára adják bérbe vagy osszák ki, az általuk nyilvántartott állatok száma és fajtája alapján.
- 28 2016. február 1-jéig tartó határidőt biztosítottak az állami vagy önkormányzati földalapokhoz tartozó legelőkre és rétekre vonatkozó bérleti vagy haszonbérleti szerződést kötő földhasználók számára, hogy az ilyen szerződést összhangba hozzák az említett módosításban előírt, hatályos új követelményekkel.
- 29 Mivel az Askos Properties e követelményeknek nem tett eleget, a két érintett önkormányzat 2016-ban megszüntette az e társasággal kötött, mezőgazdasági földterületekre vonatkozó bérleti szerződéseket.
- 30 A nemzeti mezőgazdasági alap ügyvezetőigazgató-helyettese 2020. január 23-án jogi aktust bocsátott ki, amelyben megállapította, hogy az államnak az Askos Propertyessel szemben 18 831 bolgár leva (BGN) (hozzávetőleg 9628 euró) összegben áll fenn követelése, amely a számára a 211. intézkedés címén a 2013 és 2015 közötti vidékfejlesztési kampányok tekintetében kifizetett teljes összeg 50%-ának felel meg.
- 31 Mivel az ezen jogi aktussal szemben benyújtott keresetet az Administrativen sad Sofia-grad (szófia-i közigazgatási bíróság, Bulgária) ítéletével elutasította, az Askos Properties felülvizsgálati kérelmet nyújtott be ezen ítélettel szemben a kérdést előterjesztő Varhoven administrativen sadhoz (legfelsőbb közigazgatási bíróság, Bulgária).

- 32 Fellebbezésében az Askos Properties azt állítja, hogy a bérleti szerződéseknek az érintett helyi önkormányzatok általi megszüntetése a 11/2008. sz. rendelet 15. cikke értelmében vett „*vis maiornak*” és/vagy „kivételes körülménynek” minősül, így az Askos Properties nem köteles visszatéríteni a kapott támogatást.
- 33 A kérdést előterjesztő bíróság egyrészt arra keresi a választ, hogy a bérleti szerződések megszüntetése, amelyre a nemzeti jogszabály olyan módosítása következtében került sor, amelyet a kedvezményezett a kötelezettségvállalásának időpontjában nem láthatott előre, az 1306/2013 rendelet 2. cikkének (2) bekezdése értelmében vett „*vis maiornak*” vagy „különleges körülménynek”, sőt „kisajátításnak” minősíthető-e.
- 34 Másrészt arra keresi a választ, hogy a bérleti szerződések ilyen megszüntetése az 1305/2013 rendelet 47. cikke (3) bekezdése rendelkezéseinek hatálya alá tartozik-e.
- 35 E körülmények között a Varhoven administrativen sad (legfelsőbb közigazgatási bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:
- „(1) Hogyan kell értelmezni [az 1306/2013 rendelet] 2. cikke (2) bekezdésének f) pontját, amely szerint a KAP finanszírozása, irányítása és monitoringja alkalmazásában a *vis maior* és a rendkívüli körülmények elismerése különösen a mezőgazdasági üzem egészének vagy jelentős részének kisajátítása esetében lehetséges, amennyiben ez a kisajátítás a kérelem benyújtásának időpontjában nem volt előre látható? Különösen a *vis maior* vagy a rendkívüli körülmények ilyen esete, illetve a mezőgazdasági üzem egészének vagy jelentős részének kisajátítása áll-e fenn akkor, ha a települési önkormányzat és a kedvezményezett között a 2007–2013. évi vidékfejlesztési program »hátrányos természeti adottságokkal rendelkező hegyvidéki területek mezőgazdasági termelői részére teljesített kifizetések« elnevezésű 211. intézkedése keretében önkormányzati mezőgazdasági ingatlanok (legelő és rét) használatáról létrejött szerződés felmondására kerül sor a bolgár jogszabályok olyan módosulásának végrehajtása érdekében, amely a kérelem benyújtásának időpontjában nem volt előre látható a kedvezményezett számára?
- 2) [Az 1305/2013] rendelet 47. cikkének (3) bekezdése szerinti eset áll-e fenn akkor, ha a kedvezményezett által a »hátrányos természeti adottságokkal rendelkező hegyvidéki területek mezőgazdasági termelői részére teljesített kifizetések« elnevezésű 211. intézkedés keretében haszonbérbe vett önkormányzati földterületekre vonatkozó haszonbérleti szerződés felmondására kerül sor a nemzeti jogszabályok olyan módosulása miatt, amelynek eredményeként [a ZSPZZ] úgy módosult és egészült ki, hogy [a ZSPZZ] 37i. cikkének (4) bekezdése alapján az önkormányzati földterületek bérbe vagy haszonbérbe adásának új feltételeként a mezőgazdasági termelőnek állattartó gazdasággal kell rendelkeznie, és be kell jelentenie meghatározott számú haszonállatot a bolgár élelmiszer-biztonsági hatósághoz (Balgarska agentsia po bezopasnost na hranite), minek körében ez a módosulás a kérelem benyújtásának időpontjában nem volt előre látható sem a kedvezményezett, sem a közigazgatási hatóság számára?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Előzetes megjegyzések

- 36 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a nemzeti bíróságok és a Bíróság között az EUMSZ 267. cikkel bevezetett együttműködési eljárás keretében a Bíróság feladata, hogy a nemzeti bíróságnak az előtte folyamatban lévő ügy eldöntéséhez érdemi választ adjon. Ennek érdekében a Bíróságnak adott esetben át kell fogalmaznia az elé terjesztett kérdéseket. A Bíróság ezenkívül figyelembe vehet olyan uniós jogi szabályokat, amelyekre a nemzeti bíróság kérdéseiben nem hivatkozott (2023. szeptember 7-i Groenland Poultry ítélet, C-169/22, EU:C:2023:638, 47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 37 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy a 11/2008 rendeletnek a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő jogvitára való alkalmazása nem vitatott. Emlékeztetni kell arra, hogy e rendelet 1. cikkének (1) bekezdése szerint e rendelet tartalmazza többek között az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) finanszírozott 2007–2013-as vidékfejlesztési program 211. intézkedése végrehajtásának feltételeit és részletes szabályait.
- 38 Márpedig az 1698/2005 rendeletet hatályon kívül helyező 1305/2013 rendelet 88. cikke értelmében az 1698/2005 rendeletet továbbra is alkalmazni kell az Európai Bizottság által e rendelet alapján 2014. január 1-je előtt jóváhagyott programok alapján végrehajtott műveletekre. Hasonlóképpen, az 1974/2006 rendeletet hatályon kívül helyező 807/2014 felhatalmazáson alapuló rendelet 19. cikke értelmében az 1974/2006 rendeletet továbbra is alkalmazni kell a Bizottság által az 1698/2005 rendelet értelmében 2014. január 1-je előtt jóváhagyott programok alapján végrehajtott műveletekre.
- 39 Tekintettel arra, hogy a 2007–2013. évi vidékfejlesztési program 211. intézkedése ilyen műveletnek minősül, és mivel az alapügyben olyan kötelezettségekről van szó, amelyek valamely hátrányos helyzetű területen legalább öt egymást követő éven keresztül mezőgazdasági földterületek fenntartására és mezőgazdasági tevékenység folytatására vonatkoznak, e kötelezettségek be nem tartásának körülményeit az 1698/2005 rendelet és az 1974/2006 rendelet rendelkezéseire tekintettel kell értékelni (lásd ebben az értelemben: 2019. május 8-i Järvelaev ítélet, C-580/17, EU:C:2019:391, 37., 38. és 42. pont).
- 40 Hozzá kell tenni, hogy amennyiben az EMVA által a 2007–2013-as programozási időszakban jóváhagyott és társfinanszírozott támogatási program keretében jogosulatlanul kifizetett összegek visszatéríttetésére e programozási időszak végét követően, azaz 2014. január 1-jét követően kerül sor, e visszatérítésnek az 1306/2013 rendelet rendelkezésein kell alapulnia (lásd ebben az értelemben: 2019. május 8-i Järvelaev ítélet, C-580/17, EU:C:2019:391, 42. pont). Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem azonban nem érinti az Askos Properties számára a 2014. és 2015. gazdasági évre juttatott összegek visszatéríttetésének részletes szabályait.
- 41 E körülmények között meg kell állapítani, hogy a jelen ügyben előzetes döntéshozatal céljából a Bíróság elé terjesztett kérdések az 1974/2006 rendelet rendelkezéseire vonatkoznak.

Az első kérdésről

- 42 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az 1974/2006 rendelet 47. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy a mezőgazdasági földterületre vonatkozó olyan bérleti vagy haszonbérleti szerződés helyi önkormányzati hatóság általi megszüntetése, amelyet olyan tagállam vidékfejlesztési programjai keretében nyújtottak, amelynek finanszírozásához az EMVA hozzájárult, a nemzeti szabályozásnak az ilyen szerződések fennmaradásának feltételét képező új követelményeket bevezető módosítását követően az e 47. cikk (1) bekezdése értelmében vett „*vis maior*” vagy „kivételes körülmények” – többek között az említett 47. cikk (1) bekezdésének c) pontja értelmében vett „mezőgazdasági üzem kisajátításának” – esetének fogalma alá tartozik.
- 43 Az 1974/2006 rendelet 47. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a tagállamok elismerhetik különösen az (1) bekezdés a)–f) pontjában említett azon *vis maior* vagy rendkívüli körülmények kategóriáit, amelyek esetében nem követelik meg a kedvezményezett által kapott támogatás egy részének vagy egészének visszatérítését.
- 44 E rendelkezés opcionális kivételt ír elő a támogatás kedvezményezett általi visszafizetésének elve alól arra az esetre, ha a kedvezményezett nem tesz eleget az említett támogatás nyújtásának feltételeként a kötelezettségvállalás teljesítésének időszakában vállalt kötelezettségének.
- 45 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő információk nem teszik lehetővé annak egyértelmű meghatározását, hogy a 11/2008 rendelet 15. cikkének (1) bekezdéséből következően az 1974/2006 rendelet 47. cikkének (1) bekezdésében előírt kivételt a bolgár jogban oly módon alkalmazzák-e, hogy az az említett 47. cikk (1) bekezdése értelmében vett valamennyi *vis maior* vagy rendkívüli körülmény esetre vonatkozik, vagy pedig e kivétel hatálya kizárólag az e rendelet kiegészítő rendelkezéseiben szereplő esetekre korlátozódik, amelyek között szerepel a „mezőgazdasági üzem kisajátítása”.
- 46 Ahhoz, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára minden esetben hasznos választ lehessen adni, a kérdést mind az 1974/2006 rendelet 47. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „*vis maior*” vagy „kivételes körülmények” fogalmára, mind pedig az e rendelkezés c) pontjában szereplő „a mezőgazdasági üzem kisajátításának” sajátos kategóriájára tekintettel meg kell válaszolni, azzal, hogy e bíróság feladata annak vizsgálata, hogy a nemzeti jogában mi a pontos terjedelme az említett 47. cikk (1) bekezdése végrehajtásának.
- 47 Ami először is azt a kérdést illeti, hogy az alapügyben szóban forgó bérleti szerződések megszüntetése az 1974/2006 rendelet 47. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „*vis maior*nak” vagy „kivételes körülménynek” minősülhet-e, emlékeztetni kell arra, hogy az EMVA-val összefüggésben a Bíróság már kimondta, hogy *vis maior*nak minősül bármely olyan esemény, amely a gazdasági szereplő ellenőrzési körén kívül eső, rendkívüli és előre nem látható körülmények eredménye, amelyek következményeit ez utóbbi a legnagyobb gondossággal mellett sem tudta volna elkerülni (2015. december 17-i Szemerey ítélet, C-330/14, EU:C:2015:826, 58. pont; 2023. február 16-i Zamestnik Izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie” ítélet, C-343/21, EU:C:2023:111, 58. pont; 2023. szeptember 7-i Grönland Poultry ítélet, C-169/22, EU:C:2023:638, 39. pont).
- 48 Az 1974/2006 rendelet (37) preambulumbekkezdéséből és 47. cikkének (1) bekezdéséből az következik, hogy az ez utóbbi rendelkezésben szereplő felsorolás nem kimerítő jellegű, és hogy az említett rendelkezés értelmében vett „*vis maior*” vagy „kivételes körülmények” fogalma tehát

magában foglalhat az e felsorolásban nem szereplő eseteket. Így az alapügy körülményeitől függően a hatóságok magatartása „*vis maior* esetének” vagy „rendkívüli körülménynek” is minősülhet (lásd ebben az értelemben: 1993. december 7-i Huygen és társai ítélet, C-12/92, EU:C:1993:914, 31. pont).

- 49 Hangsúlyozni kell, hogy ha az említett felsorolás csak objektív tényeket tartalmaz, az érdekeltnek, aki „*vis maior* esetére” vagy „kivételes körülményekre” hivatkozik, azt is bizonyítania kell, hogy a jelen ítélet 47. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatnak megfelelően védekezett a rendkívüli esemény következményei ellen, megtéve ennek során a megfelelő intézkedéseket, anélkül, hogy túlzott áldozatot hozna (lásd ebben az értelemben: 2019. június 19-i RF kontra Bizottság ítélet, C-660/17. P, EU:C:2019:509, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 50 Ebből következik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak értékelése, hogy egyrészt a ZSPZZ 37i. cikkébe új követelményeket bevezető nemzeti jogszabály módosítása – amelynek tiszteletben tartása az olyan bérleti vagy haszonbérleti szerződések fennmaradásának feltétele, mint amilyenek az alapügyben szerepelnek – valamint az Askos Propertyessel kötött bérleti szerződések mindkét érintett helyi önkormányzat általi megszüntetése az Askos Properties álláspontja szerint a jogosult ellenőrzési körén kívül eső, rendkívüli és előre nem látható eseménynek minősül-e, másrészt pedig, hogy az Askos Properties megtett-e minden számára lehetséges intézkedést anélkül, hogy túlzott áldozatot hozott volna annak érdekében, hogy e szerződéseket összhangba hozza az említett új követelményekkel.
- 51 Ennek keretében többek között azt kell értékelni, hogy kellően hosszú volt-e a ZSPZZ 37i. cikkének módosításával bevezetett új követelményeknek való megfelelésre előírt határidő. Azt is meg kell vizsgálni, hogy az új követelményeknek való megfelelés érdekében az Askos Propertiesnek volt-e tényleges lehetősége megszerezni egy állattartó telepet és a szükséges számú haszonállatot bejelenteni az illetékes hatóságoknál. Ugyanez vonatkozik arra a kérdésre is, hogy az Askos Properties a kötelezettségvállalásainak teljesítése érdekében az alapügyben szóban forgó helyi önkormányzatok által rendelkezésére bocsátott földterületektől eltérő földterületeket is használhatott-e, és hogy magánszemélyektől és magánjogi jogi személyektől is megszerezhetette-e a 2007–2013. évi vidékfejlesztési program 211. intézkedése alapján támogatható földterületeket.
- 52 Másodszor, ami azt a kérdést illeti, hogy az olyan szerződés megszüntetése, mint amilyen az alapügyben szerepel, az 1974/2006 rendelet 47. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében vett „mezőgazdasági üzem kisajátításának” fogalmába tartozhat-e, meg kell állapítani, hogy e rendelet nem tartalmazza e fogalom meghatározását, és közvetett módon, a tagállamok nemzeti jogára való utalással sem határozza meg azt. Így az említett fogalmat az uniós jog önálló fogalmának kell tekinteni, amelyet az Unió területén egységesen kell értelmezni, figyelembe véve nemcsak az említett rendelkezés kifejezéseit, hanem szövegkörnyezetét, és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is, amelynek az részét képezi (lásd e tekintetben: 2021. június 22-i Venezuela kontra Tanács [Harmadik állam érintettsége] ítélet, C-872/19 P, EU:C:2021:507, 42. pont).
- 53 Ami először is e 47. cikk (1) bekezdése c) pontjának szövegét illeti, az annak kimondására szorítkozik, hogy „a mezőgazdasági üzem jelentős részének kisajátítását”, amennyiben az „a kötelezettségvállalás időpontjában nem volt előrelátható”, a tagállamok többek között olyan *vis maior* esetei vagy rendkívüli körülmények egyik kategóriájaként ismerhetik el, amelyek esetében nem követelik meg a kedvezményezett által kapott támogatás egy részének vagy egészének visszatérítését. Az említett 47. cikk (1) bekezdése c) pontjának szövege tehát nem szolgáltat hasznos elemet az e rendelkezés értelmében vett „mezőgazdasági üzem kisajátítása” fogalmának meghatározásához.

- 54 Másodszor, azon háttérrel illetően, amelybe az 1974/2006 rendelet 47. cikke (1) bekezdésének c) pontja illeszkedik, mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy e rendelet egyetlen más rendelkezése sem tartalmazza a „mezőgazdasági üzem kisajátítása” e rendelet értelmében vett fogalmának meghatározását. Továbbá annak a pontosításnak, amely szerint „a mezőgazdasági üzem jelentős részének kisajátítása” nem lehet „a kötelezettségvállalás időpontjában előre látható”, a célja azon helyzetek meghatározása, amelyekben nincs helye a támogatás visszatérítésének, nem pedig az, hogy megvilágítsa e fogalom jelentését. Végül az 1974/2006 rendelet 47. cikkének (1) bekezdésében szereplő többi kategória nem tartalmaz olyan elemeket, amelyek lehetővé tennék az említett fogalom meghatározását.
- 55 Harmadszor, ami az e rendelet által követett célt illeti, az – amint az a rendelet címéből kitűnik – az EMVA-ból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005 rendelet részletes végrehajtási szabályait állapítja meg. Márpedig ez utóbbi rendelet 37. cikke szerint a hegyvidéki területeken természeti hátrány miatt nyújtott kifizetéseket és egyéb hátrányos helyzetű területeknek nyújtott kifizetéseket főszabály szerint azok a mezőgazdasági termelők kapják, akik vállalják, hogy az érintett területeken az első kifizetéstől számított legalább öt évig folytatják mezőgazdasági tevékenységüket. E célkitűzés megvalósítása tehát azt feltételezi, hogy azok a mezőgazdasági termelők, akik legalább öt évre bérleti szerződést kötöttek annak érdekében, hogy az ilyen területeken található földterületekkel rendelkezzenek a mezőgazdasági tevékenységük folytatása és az abból származó jövedelemszerzés céljából, ezen időszak alatt használhassák e földterületeket.
- 56 E tekintetben a Bíróság ítélkezési gyakorlatából arra lehet következtetni, hogy a „kisajátításnak” az 1974/2006 rendelet 47. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében vett fogalma magában foglalja a tulajdontól megfosztó intézkedéseket, valamint az azokkal egy tekintet alá eső intézkedéseket (lásd analógia útján: 1990. december 12-i van der Laan-Velzeboer ítélet, C-285/89, EU:C:1990:460, 14. és 15. pont).
- 57 Ezenkívül a Bíróság már kimondta, hogy az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 17. cikkének (1) bekezdése értelmében vett tulajdontól való megfosztásnak tekintendő a haszonélvezeti jog kényszer által, teljes mértékben és véglegesen történő megszüntetése, mivel az ilyen jog a tulajdonjog feldarabolásának minősül, amennyiben e jogok jogosultjaiknak e tulajdonjog két lényeges részjogosítványát biztosítja, mégpedig az érintett dolog használatának és hasznai szedésének jogát (lásd ebben az értelemben: 2019. május 21-i Bizottság kontra Magyarország [A mezőgazdasági földterületeken létesített haszonélvezeti jog] ítélet, C-235/17, EU:C:2019:432, 81. és 82. pont).
- 58 Ily módon, amennyiben valamely nemzeti szabályozás tartalmánál fogva vagy a nemzeti hatóság általi végrehajtása miatt kényszer által, teljes mértékben és véglegesen megszünteti az érintett földterületek használatához és hasznai szedéséhez való jogot azon mezőgazdasági termelő esetében, aki bérleti szerződést kötött annak érdekében, hogy az EMVA általi finanszírozásra való jogosultsághoz szükséges többéves időszakban az említett földterületekkel rendelkezzen, meg kell állapítani, hogy e szabályozás a Charta 17. cikkének (1) bekezdése értelmében vett, a tulajdonhoz való jogtól való megfosztást valósít meg, és ennél fogva az 1974/2006 rendelet 47. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében vett „mezőgazdasági üzem kisajátításának” minősül.
- 59 A Bíróság rendelkezésére álló iratokból kitűnik, hogy a ZSPZZ módosításáról szóló törvény átmeneti és záró rendelkezéseinek 15. §-a csak azzal a feltétellel írja elő a bérleti vagy haszonbérleti szerződések megszüntetését, ha azokat az e célból előírt határidőn belül nem hozták összhangba a ZSPZZ 37i. cikkében előírt új követelményekkel. A kérdést előterjesztő

bíróság által elvégzendő vizsgálatok fenntartása mellett tehát a bérleti vagy haszonbérleti szerződés ilyen szabályozás alapján történő megszüntetése nem jár a bérlőt az ilyen szerződés alapján megillető jogok kényszer által, teljesen és véglegesen történő megszüntetésével.

- 60 Ugyanakkor a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint annak megállapítása érdekében, hogy fennáll-e a Charta 17. cikkének (1) bekezdése értelmében vett tulajdontól való megfosztás, nem csak azt kell megvizsgálni, hogy történt-e tulajdonelvonás vagy formális kisajátítás, hanem azt is, hogy a vitatott helyzet tényleges kisajátításnak minősült-e (lásd ebben az értelemben: 2022. május 5-i BPC Lux 2 és társai ítélet, C-83/20, EU:C:2022:346, 44. pont).
- 61 A kérdést előterjesztő bíróságnak – amely semmilyen információval nem szolgál arra vonatkozóan, hogy az Askos Propertiesnek lehetősége volt-e a ZSPZZ 37i. cikke által előírt új követelményeknek való megfelelés érdekében intézkedéseket hozni, és hogy e tekintetben hozott-e intézkedéseket – kell azt megvizsgálnia, hogy az e követelmények bevezetésének az Askos Properties helyzetére gyakorolt konkrét és tényleges hatásait, valamint minden releváns körülményt annak meghatározása érdekében, hogy az alapügyben sor került-e a tulajdonhoz való jogtól való megfosztásra. Ebben az összefüggésben e bíróság feladata többek között a jelen ítélet 51. pontjában említett értékelések elvégzése.
- 62 A fenti indokokra tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy az 1974/2006 rendelet 47. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a mezőgazdasági földterületre vonatkozó, valamely tagállamnak az EMVA hozzájárulásával finanszírozott vidékfejlesztési programja keretében nyújtott mezőgazdasági támogatás kedvezményezettjével ötéves időtartamra kötött bérleti vagy haszonbérleti szerződésnek a helyi önkormányzati hatóság által az ilyen szerződés fennmaradásának feltételeit meghatározó új követelményeket bevezető nemzetijogszabály-módosítás következtében történő megszüntetése
- az e 47. cikk (1) bekezdése értelmében vett „*vis maior* esetének” vagy „rendkívüli körülménynek” minősülhet, amennyiben a szerződés e megszüntetése ezen jogosult ellenőrzési körén kívül eső, rendkívüli és előre nem látható eseménynek bizonyul, és a jogosult – anélkül, hogy túlzott áldozatot hozott volna annak érdekében, hogy e szerződéseket összhangba hozza az említett új követelményekkel – megtett minden számára lehetséges intézkedést,
 - az említett 47. cikk (1) bekezdésének c) pontja értelmében vett „mezőgazdasági üzem kisajátításának” minősülhet, amennyiben a szerződés említett megszüntetése olyan tulajdontól való megfosztással járó intézkedést valósít meg, amely az említett jogosultat megfosztja a bérelt mezőgazdasági földterületek használatától és hasznainak szedésétől.

A második kérdés

- 63 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az 1974/2006 rendelet 45. cikkének (4) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az alkalmazandó egy olyan helyzetre, amelyben a mezőgazdasági támogatás kedvezményezettje számára az általa vállalt kötelezettségek további teljesítésének lehetetlensége a mezőgazdasági földterületre vonatkozó és e kedvezményezettrel öt évre kötött bérleti vagy haszonbérleti szerződés helyi önkormányzati hatóság általi megszüntetéséből ered, a nemzeti szabályozás olyan új követelményeket bevezető módosítását követően keletkezett, amely követelmények szerint az említett jogosultnak állattartó teleppel kell rendelkeznie, és bizonyos számú haszonállatot be kell jelentenie az illetékes nemzeti hatóságoknál, amely követelmények betartása az ilyen szerződés fennmaradásának feltétele.

- 64 A kérdés megválaszolásához emlékeztetni kell arra, hogy az 1974/2006 rendelet 45. cikkének (4) bekezdése azon kedvezményezett esetére vonatkozik, aki azért nem tudja a továbbiakban teljesíteni a vállalt kötelezettségeket, mert a mezőgazdasági üzeme tagosítás, illetve a hatáskörrel rendelkező hatóságok által eldöntött vagy jóváhagyott birtokrendezési intézkedések tárgyát képezi.
- 65 A Bíróság már megállapította, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóságok által eldöntött vagy jóváhagyott tagosítás vagy birtokrendezési intézkedés fogalmába bármely olyan művelet beletartozhat, amely a mezőgazdasági parcelláknak a talaj észszerűbb megművelésének biztosítása érdekében történő átalakítására és átrendezésére irányul, és amelyet a hatáskörrel rendelkező hatóságok döntenek el vagy hagynak jóvá (2023. február 16-i Zamestnik Izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie” ítélet, C-343/21, EU:C:2023:111, 39. pont).
- 66 Ez a rendelkezés nem alkalmazandó abban az esetben, ha a mezőgazdasági támogatás kedvezményezettje által vállalt kötelezettségek további teljesítésének lehetetlensége abból ered, hogy mivel e kedvezményezett nem felel meg azoknak az új követelményeknek, amelyek előírják számára, hogy állattartó teleppel kell rendelkeznie, és bizonyos számú haszonállatot be kell jelentenie az illetékes nemzeti hatóságoknál, a helyi önkormányzati hatóság a nemzeti jog értelmében köteles megszüntetni a mezőgazdasági üzeméhez szükséges földterületre vonatkozó, az említett kedvezményezettel öt évre kötött bérleti vagy haszonbérleti szerződést.
- 67 Ilyen esetben ugyanis az, hogy az érintett kedvezményezett nem tudja továbbra is teljesíteni kötelezettségvállalásait, mivel az említett kötelezettségvállalások időtartama alatt elveszti a mezőgazdasági üzeméhez szükséges földterületek használatához való jogát, nem a talaj szerkezetátalakítására irányuló intézkedésből, hanem az agrártámogatás nyújtására vonatkozó feltételek módosításából ered.
- 68 Ennélfogva a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy az 1974/2006 rendelet 45. cikkének (4) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az nem alkalmazható egy olyan helyzetre, amelyben a mezőgazdasági támogatás kedvezményezettje számára az általa vállalt kötelezettségek további teljesítésének lehetetlensége a mezőgazdasági földterületre vonatkozó és e kedvezményezettel öt évre kötött bérleti vagy haszonbérleti szerződés helyi önkormányzati hatóság általi megszüntetéséből ered, ami a nemzeti szabályozás olyan új követelményeket bevezető módosítását követően állt elő, amely követelmények szerint az említett jogosultnak állattartó teleppel kell rendelkeznie, és bizonyos számú haszonállatot be kell jelentenie az illetékes nemzeti hatóságoknál, és amelyek betartása az ilyen szerződés fennmaradásának feltétele.

A költségekről

- 69 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nyolcadik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) A 2007. április 20-i 434/2007/EK bizottsági rendelettel módosított, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005/EK tanácsi rendelet részletes alkalmazási szabályainak megállapításáról szóló, 2006. december 15-i 1974/2006/EK bizottsági rendelet 47. cikkének (1) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

a mezőgazdasági földterületre vonatkozó, valamely tagállamnak az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) hozzájárulásával finanszírozott vidékfejlesztési programja keretében nyújtott mezőgazdasági támogatás kedvezményezettjével ötéves időtartamra kötött bérleti vagy haszonbérleti szerződésnek a helyi önkormányzati hatóság által az ilyen szerződés fennmaradásának feltételeit meghatározó új követelményeket bevezető nemzetijogszabály-módosítás következtében történő megszüntetése

- az e 47. cikk (1) bekezdése értelmében vett „*vis maior* esetének” vagy „rendkívüli körülménynak” minősülhet, amennyiben a szerződés e megszüntetése ezen jogosult ellenőrzési körén kívül eső, rendkívüli és előre nem látható eseménynek bizonyul, és a jogosult – anélkül, hogy túlzott áldozatot hozott volna annak érdekében, hogy e szerződéseket összhangba hozza az említett új követelményekkel – megtett minden számára lehetséges intézkedést,
- az említett 47. cikk (1) bekezdésének c) pontja értelmében vett „mezőgazdasági üzem kisajátításának” minősülhet, amennyiben a szerződés említett megszüntetése olyan tulajdontól való megfosztással járó intézkedést valósít meg, amely az említett jogosultat megfosztja a bérelt mezőgazdasági földterületek használatától és hasznainak szedésétől.

- 2) A 434/2007 rendelettel módosított 1974/2006 rendelet 45. cikkének (4) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

az nem alkalmazható egy olyan helyzetre, amelyben a mezőgazdasági támogatás kedvezményezettje számára az általa vállalt kötelezettségek további teljesítésének lehetetlensége a mezőgazdasági földterületre vonatkozó és e kedvezményezettrel öt évre kötött bérleti vagy haszonbérleti szerződés helyi önkormányzati hatóság általi megszüntetéséből ered, ami a nemzeti szabályozás olyan új követelményeket bevezető módosítását követően állt elő, amely követelmények szerint az említett jogosultnak állattartó teleppel kell rendelkeznie, és bizonyos számú haszonállatot be kell jelentenie az illetékes nemzeti hatóságoknál, és amelyek betartása az ilyen szerződés fennmaradásának feltétele.

Aláírások